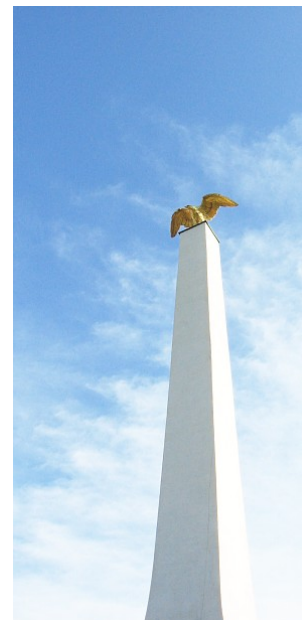

Mgr. David Cigánek

Metodické centrum pro informační technologie v muzejnictví (CITeM) při Moravském zemském muzeu

Ve dnech 20.-22. srpna 2007 se ve Vídni konalo pravidelné výroční zasedání Mezinárodní rady muzeí (ICOM), do jejíhož rámce byla začleněna i samostatně organizovaná zasedání jednotlivých výborů této organizace. Jako pracovník CITeM, tedy metodického centra zaměřeného především na moderní formy muzejní dokumentace, jsem se již počtvrté zúčastnil jednání výboru pro muzejní dokumentaci - CIDOC.

Organizace byla (snad i s ohledem na současně probíhající jednání mnoha výborů) oproti původním představám o rakouské preciznosti poněkud chaotická. Kromě mnoha přesunů v pořadí vystupujících bylo i místo konání jednotlivých programových bloků pravidelně přemísťováno, obvykle na poslední chvíli. Existovalo tak několik verzí programu a účastníci občas marně hledali místo konání přednášek v rozlehlém komplexu vídeňské univerzity.

1. den - pondělí 20. 8. 2007

Zahájení programu

úvodní řeč předsedajícího CIDOC a místních organizátorů

Heading in the Right Direction: Documenting our cultural heritage globally (*Jesmond Calleja*)

Praktická aplikace moderních postupů při prezentaci digitalizovaných sbírek. Instituce vystavuje pouze 3% sbírkového fondu, převážná většina tradičně zůstává v depozitářích a je vystavovatelná pouze formou virtuálních galerií. Návštěvníci webových stránek mají možnost vytvářet osobní galerie s přizpůsobitelným obsahem i vzhledem. Součástí aplikace (Vernon Browser) je i modul pro auditování návštěvnosti jednotlivých stránek. Podle očekávání je hlavním zdrojem vstupů do galerie Google, který také způsobuje výrazné (až řádové) zvýšení internetového provozu na serveru v souvislosti s publikováním svých „témat dne“.

Local accuracy - global benefit: From a single datum to a global network (*Gerhard Tarmann*)

Na několika příkladech z oblasti přírodních věd (entomologie) autor ukázal praktický význam digitálně zpracovaných a dostupných sbírek pro tvorbu rozhodnutí ve veřejném i komerčním sektoru. Velmi inspirativní i pro „malé české poměry“. (Autor mj. spolupracuje s českými entomology a osobně znal nedávno zemřelého prof. Dobrovolného z MU v Brně).

Consuming collections in global flows (*Fiona Cameron*)

Zamyšlení nad uplatněním Web 2.0 v muzejní prezentaci, postavením a chápáním sbírek v chaotickém světě. Ukázka obrazové dokumentace sbírky výtvarného umění ve Flickeru. Přednášející zdůrazňuje, že neexistují konečné kategorie umožňující zachytit vše o muzejním objektu.

Developing the Peranakan Museum for Singapore - challenges in re-presenting a fusion culture (*Randall Ee*)

Spíše popisně zaměřená prezentace historie peranakanské čínské komunity v Singapuru a zakládání muzea dokumentujícího jejich kulturu. Obrazově zajímavé, nicméně bez koncepčních myšlenek aplikovatelných v našem muzejnictví.

Prezentace pracovních skupin

Archeologie – připraven názvoslovný tezaurus názvů (pre)historických období (Thesaurus of Period Names). Ve spolupráci se skupinou pro archivaci digitálních dat pracují na standardu pro uchovávání dat z archeologických výzkumů.

CRM SIG – nejaktivnější a nejperspektivnější skupina. CIDOC CRM schválen jako ISO norma, spolupracují s IFLA FRBR Review Group na společném modelu CRM+FRBRoo zahrnujícího i zápis dat dramatického umění a formátu pro autoritní data (FRAD) – dostupné jako draft verze.

Archivace digitálních dat – účast v projektu NESTOR, vedoucí skupiny se jednání ve Vídni nezúčastnil.

Dokumentační standardy – na schůzce ve Vilniusu se řešil záznam geografických jmen ve standardu TEI

Informační centra – dvěma hlavními úkoly jsou: popis postavení a fungování muzeí v jednotlivých zemích, tvorba mezinárodní sítě muzejních center. To vše v soustavě mezinárodní muzejní statistiky EGMUS. Upozorňují na význam informačních zdrojů jako je MDA, CHIN, IMR Berlin, MDC Zagreb. Pokračují práce na přípravě plánu pro roky 2008-2010.

Paralelní jednání pracovních skupin

Pro účast v pracovních skupinách není nutné být členem CIDOC! Zúčastnil jsem se jednání pracovní skupiny muzejních informačních center. Součástí programu byla prezentace příspěvků zabývajících se jednak konkrétními projekty a rovněž i obecnou situací v jednotlivých zemích:

Erin Coburn (Getty Foundation, USA) vybízela k širšímu využití standardů a metodických postupů publikovaných na jejich stránkách. Server www.getty.edu je příkladem i v oblasti sledování návštěvnosti webových stránek kulturních institucí (odkaz >Trust na úvodní stránce). K dispozici je převodník (namapování) různých metadatových standardů.

Na setrvalé vysoké úrovni je Muzejski dokumentacijski centar v Zagrebu. Do závěrečné fáze se blíží projekt pořizování videodokumentů se vzpomínkami penzionovaných muzejníků, pokračuje překlad www stránek do angličtiny. Nově je on-line ke stažení plný text časopisu Informatica Museologica. Chorvatské knihovny využívají systém sdílených autorit, ale zatím pouze pro jmenné autority. Namísto chybějících se částečně využívají angloamerické. Přejít od UNIMARCu k MARC21 již proběhl.

V jihotyrolské části Itálie se s podporou vlády vytváří centrální dokumentační pracoviště sloužící všem muzeím regionu. Velkou výzvou je zejména vícejazyčnost, která je v tomto území nezbytným předpokladem (italština-

němčina-francouzština) a projevuje se i ve sbírkové dokumentaci. Od roku 2004 pracují s centralizovanými hesláři pro popis sbírkových předmětů. V současné době je zdigitalizováno cca 35 tis. stran inventárních knih, které jsou postupně retrokonvertovány do databázové podoby. Intenzivní spolupráce probíhá zejména s německými partnery.

Německý BAM-Portal pokračuje v rozšiřování nabízených služeb a úspěšně se snaží o integraci dokumentačních systémů archivů, knihoven a muzeí na úrovni jednotlivých objektů.

2. den - úterý 21. 8. 2007

Revisiting Collections, Revealing Significance: New approaches to the documentation of user-generated interpretation (Nick Poole & Gordon McKenna)

Trendem internetové prezentace se stává sociální participace – stále demokratičtější služby pro větší množství a okruh uživatelů, posun k přímé aktivitě příjemců informací, „crowdsourcing“.

Procesy vkládání informace a jejího zpřístupnění jsou postupně dávány na roveň procesům tvorby a podchycení informace. Dokumentace vytváří bázi znalostí, která je v průběhu životního cyklu sbírky (sbírkového předmětu) neustále obohacována.

Svět se zmenšuje, informace se stávají osobními, personalizovanými pro individuální potřeby jedince. Každý jedinec má více identit, nevejde se do jediné kategorie – vrstvení identit.

Standard SPECTRUM se snaží reagovat na tyto změny a upravit své standardy tak, aby dokázaly pojmout informace zadávané laickým uživatelem internetu a zpracovávat je paralelně s tradiční odbornou dokumentací. Doplněny byly zejména kategorie vztahující se k osobám autora a uživatele informace – podrobné specifikace rolí, vztahů k objektu, poznámky o významu objektu atd. Pilotní projekt testování nových standardů proběhl v 9 muzeích a příbuzných institucích, změny byly integrovány do nejnovější revize SPECTRA. Frontální rozšíření na národní úrovni se právě rozbíhá.

Museum electronic collections: tendencies in technologic solutions (Lev Noll & Ludmila Morozkina)

Prezentace systému KAMIS používaného v Puškinově státním muzeu. Vcelku podobné Demusu nebo BACHu, pravděpodobně rovněž na bázi MS Access. Vše samozřejmě v azbuce.

V celém Rusku je 3 000 muzeí a pouze asi 80 mil. sbírkových předmětů, což je značný nepoměr oproti odhadovaným cca 60 mil. předmětů v ČR.

V roce 2006 začali s retrospektivní konverzí starých inventárních knih skenováním do digitální podoby.

www.elar.ru www.prosoft-m.ru

Cataloguing of cultural heritage in South Tyrol (Alexandra Pan)

Centrální katalog sbírkových předmětů v Jižním Tyrolsku. Strukturou podobné CES, ovšem s popisem jednotlivých sbírkových předmětů. Funguje jako internetová aplikace spolupracující s trojjazyčným(!) autoritním systémem. Databáze poměrně málo strukturovaná.

Working Group of Art and Museum Libraries in Germany - Arbeitsgemeinschaft der Kunst- und Museumsbibliotheken (AKMB) (Margaret Schild)

Obširný úvod do organizační struktury a činnosti pracovní skupiny knihoven při německých muzeích a galeriích. Specifické pro německé poměry, kromě základní myšlenky sdružení stejně zaměřených kolegů jen obtížně aplikovatelné v našem prostředí.

"Museums and the Internet": introducing the MAI Conference (Thilo Martini)

Shrnutí činnosti a výsledků pravidelné konference MAI, která probíhá v Německu. Přijímány jsou i referáty zahraničních účastníků (i v angličtině), takže lze zvážit účast odborníků z ČR. Na webových stránkách (www.mai-tagung.de) jsou k dispozici prezentace a souhrny referátů z posledních 6 ročníků.

Web 2.0 for social participation in the documentation process (Mario Bucolo)

Neotřelý pohled obchodně zaměřeného experta na problematiku Web 2.0 v muzejním prostředí.

Data jsou příštím „Intel Inside“, tedy obchodní značkou dodávající hodnotu výrobku. Kdo je vlastníkem dat?

Software opouští pozici zboží a je stále více chápáno jako služba. Internetové aplikace umožňují neustálý průběžný vývoj bez dnešního chápání verzí - „perpetual beta“.

Dalším krokem ve vývoji internetu (3.0?, 2.1?) bude zcela jistě sémantický web a systémy umělé inteligence.

Web 2.0 v muzeu – uživatelé tvoří obsah a aktivně si vybírají svoje zážitky. Současní návštěvníci kulturních institucí se teprve učí využívat internetových sociálních sítí.

Microblogging – maximálně zkrácená forma blogování, umožňuje i snadné blogování z mobilních zařízení (PDA, mobil).

Web 2.0 lze v současnosti považovat za jeden velký sociální experiment, ve kterém lidé masově komunikují přímo, bez zprostředkování na vyšší organizační úrovni.

V-sharing – sdílení dokumentů na internetu umožňuje více lidem pracovat s jedním textem (obrazem, prezentací...) a využívat k tomu i online nástroje.

Knowledge organization and multilingual vocabularies (Jörn Sieglersmidt)

Popis principů sémantického webu a jeho využití ve vědecké práci i zprostředkování informací laickému uživateli. Topic maps - ve spojení s již existujícími nebo nově vytvářenými ontologiemi a autoritními bázemi je lze využít jako nástroj pro surfování v sémantickém webu. Wordnet - síť významově příbuzných slov. Autor vyjádřil ochotu na požádání zaslat podrobnější informace.

Integrating heterogeneous museum descriptions using linguistic resources (Vladimir Ivanov)

Nepříliš dobře prezentovaná, nicméně úctyhodná práce mladého absolventa Kazaňské univerzity. Překlad CIDOC CRM do ruštiny (jejich

kolegové pracují i na překladu AAT) a prolínání jednotlivých tříd s významově odpovídajícími výrazy z centrálně řízených lexikonů užívaných k popisu sbírkových objektů v ruských muzeích. Dalším krokem byla clusterová analýza matice tvořené tímto lingvistickým tezaurem a konkrétními sbírkovými daty. S relativně slušnou úspěšností se autorům podařilo identifikovat klíčová slova a jejich významové konotace i v rozsáhlých polích volného textu.

I přes autorovu dobrou znalost angličtiny nemohla být přednáška posluchači doceněna z důvodu velmi tichého, přerývaného přednesu, chybějícího mikrofону a nefunkčního dataprojektoru.

The Text Encoding Initiative: what's in it for Museums? (Oyvind Eide & Richard Light)

TEI je zároveň označením konsorcia, souboru pravidel i strojově čitelného datového formátu. Označuje části textu, ale nepopisuje význam konkrétních použitých výrazů. Další verze, TEI P5, bude připravena v listopadu tohoto roku. Do definice standardu se nově dostávají tagy pro označení jmen použitých v textu, jména existující jako kulturní objekty (Mona Lisa), objekty reálného světa odkazované použitými jmény. V rámci popisu lze rovněž odkazovat na existující autority - např. AAT. Existuje několik projektů, které se aktuálně zabývají přepisem a tagováním rukopisů z historické korespondence významných osobností. Podle vyjádření R. Lighta se dá standardní aparát TEI využít pro záznam obecných muzejních metadat.

3. den - středa 22. 8. 2007

A Report on Cooperative Projects in the United States Making Cultural Heritage Information More Visible and Accessible (Erin Coburn)

CCO není data element set, pouze doporučuje, co by se v datech mělo objevit. O CCO vyšel nedávno tematický bulletin od VRA.

CDWA - XML schéma pro popis obecných kulturních materiálů. Zamýšleno jako formát pro harvesting přes OAI-PMH.

OAICat - open-source implementace OAI-PMH v. 2 (ke stažení na webu OCLC)

Museum Computer Network (MCN) - organizace sdružující členy převážně z USA, ale je možné se účastnit jejich práce i jako zahraniční člen.

MuseMatic

Data ante porta(l)s - opening doors with standard-based keys: museumdat and museumvok (Regine Stein & Axel Ermert)

museumdat: vychází z CDWALite. Cílem je umožnit popis jakýchkoli muzejních předmětů, včetně objektů přírodních a technických věd. Celkem obsahuje 22 elementů (z toho 9 povinných, 19 pro deskriptivní a 3 pro administrativní data). Museumdat zavádí několik drobných změn oproti CDWALite, dělí elementy do sekcí podle obsahu a zaobaluje je wrappery. Je plně kompatibilní s CIDOC CRM. Aktuálně probíhá testování v několika německých institucích.

museumvok: na www.museumvok.de jsou volně dostupné slovníky ke stažení. Publikace probíhá v PDF (kvůli možnosti tisku) a XML formátu odvozeném od standardu SKOS. Existuje on-line editor a správce pro přípravu nových slovníků ve formátu museumvok. Museumvok je v prototypu testován pro nasazení při komunikaci mezi servery (SOAP Web Service). Pracuje se na

rozšíření do podoby fungujícího informačního systému podporujícího kooperaci ve vícejazyčném prostředí.

www.museumbund.de (dokumenty odborné skupiny)

MICHAEL: a portal for accessing digital cultural heritage collections in Europe - in the context of the European Digital Library (Monika Hagedorn-Saupe)

Cílem je mimo jiné i podpora digitalizace a přispívání do EDL. Existuje tlak orgánů EU na formulaci národních strategií digitalizace. Muzejníci musejí v odborných komisích zintenzívnit svou spolupráci s knihovníky, jinak hrozí úzké pojetí EDL (s minimálním operačním prostorem pro muzea, galerie a archivy).

The role of Croatian History Museum as head museum in the preservation and documentation of the Croatian cultural heritage (Jelena Balog)

Chorvatský zákon o muzeích předepisuje která muzea jsou metodickými orgány v různých odvětvích sbírkotvorné činnosti. Rozlišují se 3 stupně dokumentace, ne plně souměřitelné s naším pojetím sbírkové dokumentace. Několik případových studií, v nichž HPM figurovalo jako metodický orgán - např. renovace expozice/muzea Nikoly Tesly.

Vod-casting materials and Museums: where does it take us to? (Junko Iwabuchi)

VOLUMEONE jako nová platforma pro distribuci videodat ve Flash podobě (www.volumeone.jp, pilotní verze na www.volumezero.jp). Jádrem je open-source FFMPEG, více kanálů přiřazených poskytovatelům obsahu. Studenti účastníci se programu mohou vytvářet vlastní blogy s vloženým videoobsahem. Od YouTube se liší nepřístupností pro nejširší veřejnost. Po 10 měsících experimentování se ukazuje, že se jedná spíše o soubor nástrojů pro filmování a editaci, než o platformu pro sdílení už hotových filmů.

Parcs Canada's Web-based Research and Collection Permit System: Making the Past Accessible to Present and Future Generations (Stephen Savaugé)

Představen byl webový portál Parcs Canada využívající společnou databázi a metodiku tvorby www stránek jednotlivých národních parků. On-line systém pro udělování povolenek k výzkumu na území národních parků a historicky významných [zemí. Z hlediska muzejní praxe značně odtažitě téma.

Classification and appraisal of cultural artifacts (Olena Rudenko)

Neodborný, neohrabaný, místy až vulgárně působící pokus ukrajinského ministerstva financí(!) o metodiku pro stanovování finanční hodnoty sbírkových předmětů. Objekty obvyklé "nevyčíslitelné vědecké a kulturní hodnoty" tak pod dohledem ministerských úředníků získávají "hmatatelné obrysy" v amerických dolarech - např. skytská spona z černomořského pobřeží byla ukázkově oceněna na cca 135 mil. USD. Příspěvek se u posluchačů setkal s neskrývanými rozpaky až pohoršením.

Working group meetings

Opět jsem se zapojil do pracovní skupiny muzejních center. Součástí odpoledního jednání byly krátké referáty o aktuální situaci v jednotlivých

zemích.

Una Balode (Lotyšsko) - zákon o muzeích byl vydán teprve v roce 2006. Poměrně centralistický přístup, který ale na druhé straně umožňuje prosazení žádoucích organizačních změn (např. centralizovaného sbírkového katalogu v on-line podobě). Celkem je v Lotyšsku 110 akreditovaných muzeí, z toho 80 městských, 12 zřizovaných min. kultury, 13 zřizovaných jinými ministerstvy, 5 soukromých. Posledně jmenovaných je podstatně více, ale většina postrádá státní akreditaci. Ta se uděluje na základě auditu prováděného opakovaně po 5 letech úředníky ministerstva kultury a je podmínkou pro čerpání jakýchkoli dotací ze státního rozpočtu. V akreditovaných muzeích je asi 5,1 mil. sbírkových předmětů, z toho pouze asi 5% je vystaveno.

Standarty: interní výměnný formát pro sbírková data (SRU), CIDOC CRM, Dublin Core. Neexistuje společný standard muzejní dokumentace ani jednotný klasifikátor muzejních objektů. Mnoho rozdílů ve vedení sbírkové dokumentace.

Knihovníci (v knihovnách i v muzeích) používají vesměs ALEPH, v menší míře nespécifikovaný domácí systém.

is.nmkkk.lv (bude v provozu od listopadu až ledna)

Mimo oficiální program jsem díky fungujícímu připojení k internetu prezentoval aktuální podobu CES a způsob vyhledávání a prohlížení sbírek. Centrální evidence sbírek byla vcelku obdivována, méně již fakt, že se omezuje na úroveň (pod)sbírek a doprovodné texty jsou v češtině - tedy jazyce pro většinu světové populace zcela nesrozumitelném. Monika Hagedorn-Saupe navrhla přímé zapojení prezentace CES do projektu MICHAEL+, což by ovšem přineslo jen zcela minimální efekt, protože za jednotlivými (pod)sbírkami nefigurují konkrétní on-line přístupné databáze.

Diskuse pokračovala popisem a komentáři k situaci v Maďarsku a Chorvatsku, kde nic podobného CESu neexistuje.

Účastníci pracovní skupiny byly vyzváni k zajištění překladu alespoň úvodních stránek nového webu CIDOC do národních jazyků. Pomoc s překladem do češtiny byla na místě přislíbena, podrobnosti technického rázu (zřízení editorského účtu, přidělení hesla, otázky kódování národních znaků) budou řešeny přímo s Richardem Lightem jako webmasterem.

Jako návrh pro budoucí činnost CIDOC zazněl překlad existujících tezaurů do národních jazyků a vytvoření mnohojazyčných tezaurů oborových terminologií.

Recollections of the early years of CIDOC (Geoffrey Lewis)

Vzpomínky ostříleného veterána konferencí CIDOC mapovaly důležité vývojové milníky od samotného počátku existence samostatné organizace pro muzejní dokumentaci.

Po přednesení zpráv o hospodaření, účetnictví a administraci CIDOC následovala pozvánka na další výroční zasedání, které se uskuteční 14.-18. 9. 2008 v Athénách. Mottem jednání bude "The Digital Curation of Cultural Heritage", což odráží sílící význam digitální dokumentace.